

SENŪJŲ ŽEMDIRBYSTĖS LAUKŲ KRETINGOS IR SKUODO RAJONUOSE ARCHEOLOGINIAI ŽVALGYMAI

Julius KANARSKAS, Algimantas MERKEVIČIUS, Rėda NEMICKIENĖ

2002 m. VU kartu su KM organizavo senųjų žemdirbystės laukų žvalgomąją archeologinę ekspediciją Kretingos ir Skuodo r. Spalio 17 d. kartu su archeologais J. Kanarsku, R. Nemickiene ir A. Merkevičiumi pirmosiomis ekspedicijos dienomis dalyvavo ir geologai: dr. P. Šinkūnas, dr. D. Kiselienė ir dr. M. Stančikaitė. Buvo renkamas objektas paleobotaniniams tyrimams. Apžiūrėtas Padvarių archeologinis kompleksas geologų nesudomino. Mikro ir makro botaniniai pavyzdžiai buvo paimti Kašučių ežero pakrantėje.

Spalio 18–21 d. buvo žvalgomi senieji laukai Kretingos ir Skuodo r. Žvalgymuose dalyvavo ir minėti archeologai. Apžiūrėtas 21 archeologinis objektas 15 kaimų (10 kaimų Kretingos r. ir 5 – Skuodo r.). Gamtinės sąlygos ekspedicijos metu nebuvo palankios: ekspedicijos pabaigoje pasnigo. Prie kai kurių senųjų laukų nebuvo galima privažiuoti dėl drėgno oro ir prastų kelių.

Ekspedicijos tikslas buvo apžiūrėti archeologiniuose šaltiniuose ir literatūroje minimus senuosius laukus, patikrinti jų būklę, išlikimą. Dalis „laukų“ žinomi iš prieškario ar pokario, tačiau nebuvo žinoma tiksli jų buvimo vieta, išlikimo laipsnis. Vienas iš pagrindinių tikslų buvo nustatyti senųjų laukų tipus, apytiksliai teritorijas bei surinkti kitus duomenis.

Žvalgymų metu surinkta naujų duomenų apie šaltiniuose ir literatūroje minėtus objektus. Ekspedicijos metu taip pat surasta naujų objektų bei patikslintos kai kurių objektų teritorijos.

Ekspedicijos metu apžiūrėtos 2 sunaikintų senųjų laukų vietos Kluonalių ir Klibių kaimuose. Palaukės ir Tazuų kaimuose senųjų laukų nerasta. Jų reikia ieškoti papildomai. Galbūt jie dar visiškai nesunaikinti. Apžiūrėta 13 senųjų laukų: Erlėnų, Kluonalių, Kurmaičių, Padvarių, Pajuodupių (?), Senkų, 2 Tintelių, Tūbausių, Voveraičių, Naujukų, Šauklių ir Šilalės kaimuose. Surasti nauji, archeologinėje literatūroje neminimi „senieji laukai“ Senkų kaime. Jame taip pat surastas ir nežinomas piliakalnis. Iš viso buvo apžiūrėta ar ieškoma 21 archeologinio objekto.

1. Erlėnų k., Imbarės sen., Kretingos r.

1 km į Š nuo tilto per Erlos upelį, kelyje Plungė–Skuodas, 0,15 km į V nuo upės dešiniojo kranto, 20 m į R nuo minėto kelio, Erlos slėnio terasoje, 200x200 m plote, miškelyje išlikę senieji žemdirbystės laukai. 1939 m. rugsėjo 13 d. juos žvalgė P. Baleniūnas. Tuo metu dviejose grupėse buvo apie 70 krūsnų.

Žvalgomosios ekspedicijos metu įvairiose šio miško dalyse buvo aptikta daugiau nei 20 krūsnų. Jos daugiausia buvo apie 2–3 m skersmens ir apie 0,1–0,5 m aukščio. Krūsnys dažniausiai krautos po kelias vienoje eilėje. Kai kurios pavienės krūsnys jungiasi į aptvarus, kurie nėra iki galo susiformavę. Šiame miškelyje buvo aptikta ir keletas pylimų, kurie jungiasi tarpusavyje ir sudaro atskirus laukus. Pylimai įvairaus ilgio, nuo 4 iki 30 m, apie 4–5 m pločio ir apie 0,1–0,5 m aukščio. Apie 10 m į R nuo PV miškelių pakraščio yra apie 0,5 m aukščio ir apie 20 m skersmens paaukštėjimas panašus į pilkapi.

2. Klibių k., Kretingos sen., Kretingos r.

Akmenų krūsnys buvo 0,4 km į ŠV nuo Borkštupio (Burkštyno, Dirsupio, Žemupio) upelio tilto kelyje Kretinga–Salantai, apie 0,2 km į Š nuo upelio, buvusiose bendrose kaimo ganyklose, apie 4–5 ha plote. Prieš karą buvusiose Juozo Jonučio, Antano Gedvilo ir Stasio Pauliko žemėse buvo apie 100 akmenų krūsnų. 1939 m. rugsėjo 12 d. šią vietovę žvalgė P. Baleniūnas. Jau tada didelė krūsnų dalis buvo sunaikinta, buvo belikę tik 10–15. Vėliau žemės savininkai jas nuardė, o ganyklas pavertė dirbamais laukais. Šios žvalgomosios ekspedicijos metu akmenų krūsnų nerasta.

3. Kluonalių k., Kretingos m. Abipus Jauryklos upelio ir netoli jo santakos su Akmena, buvusiose Kretingos miesto ganyklose, dabartinės miesto teritorijos P pakraštyje, apie 50 ha plote buvo daug aptvarų ir 200–250 krūsnų. Prieškario žemės reformos metu ganyklas išdalijus Kluonalių kaimo naujakuriams ir miesto plėtimui, daugelį krūsnų ir aptvarų išardė naujakurai Bajorų kalėjimo ir Kretingos–Telšių geležinkelio statyboms. 1939 m. šiuos laukus žvalgė P. Baleniūnas, 1940 ir 1950 m. – I. Jablonskis. 1939 m. buvo belikę apie 30–40 sveikų krūsnų. 1950 m. I. Jablonskis užfiksavo 183 krūsnų vietas. Mažiausios krūsnys buvusios apie 1,5 m, didžiausios – apie 10 m, dauguma krūsnų buvo 3–7 m skersmens. Jose smulkesni akmenys sumesti prie didelių ledyno atvilkų akmenų. Pokario melioracijos ir miesto statymo metu krūsnys ir aptvarai buvo toliau naikinami. Šiuo metu akmenų krūsnys ir aptvarai yra išlikę tik dešiniajame Jauryklos upelio krante. Į R nuo Žemaičių gatvės išlikusi senųjų laukų dalis su aptvarais ir krūsnimis. Ekspedicijos metu buvo patikrinti turimi duomenys. Kairėje Jauryklos upelio pusėje akmenų krūsnų ir aptvarų-pylimų nerasta. Atrodo, jie visiškai sunaikinti.

Dešinėje upės pusėje esančioje pievoje išlikę kelios akmenų krūsnys ir 5 pylimai, kurie jungiasi vienas su kitu sudarydami aptvarus. Akmenų pylimų ilgis yra maždaug nuo 40 iki 80 m, plotis – apie 2,5–5 m, aukštis – apie 0,1–0,4 m. Šie objektai yra gerai išlikę, mažai apardyti. Deja, yra pavojus, kad ir ši senųjų laukų dalis bus sunaikinta, nes teritorija yra išdalyta privatiems asmenims namų statybai. Todėl būtina kaip galima greičiau šiuos senuosius žemdirbystės laukus apmatuoti ir atlikti jų archeologinius tyrimus.

4. Kurmaičių k., Kretingos sen., Kretingos r. 0,25 km į Š–ŠR nuo tilto per Akmenos upę (Kurmaičių tvenkinį), upės kairiajame krante, buvusiose bendrosiose kaimo ganyklose buvo dabar jau sunaikintos akmenų krūsnys. 1939 m. Kurmaičius žvalgė P. Baleniūnas. 1957 m. čia buvo dar 6 krūsnys, o 1959 m. J. Mickevičius pastebėjo tik 2 apardytas krūsnis. Jos sunaikintos eksploatuojant žvyro karjerą. Ekspedicijos metu apie 0,2 km į V nuo Kurmaičių piliakalnio, į V nuo Akmenos upės, aukštumoje, kurios R galas apaugęs medžiais ir krūmais, apie 3 m į V nuo kalvos šlaito buvo aptikta pilkapį primenanti pakilumėlė, kurioje esama akmenų. Jos aukštis – apie 0,5 m, skersmuo siekia 8 m. P miškelio dalyje PR–ŠV kryptimi eina apie 90 m ilgio, nuo 0,1 iki 0,3 m aukščio pylimas, sukrautas iš įvairaus dydžio akmenų. Šis pylimas yra 0,3 km į V nuo piliakalnio. Ant pylimo auga medžiai. Spėjamo pilkapio P kraštas remiasi į pylimą. Miškelio P pakraštyje, į Š nuo ganyklų buvo aptikta apie 3 m skersmens suplokštėjusi krūsnis. Minėtas pylimas yra į P nuo jos. Dar viena apie 2 m skersmens krūsnis buvo surasta į PV nuo piliakalnio esančioje aukštumoje, kurios PV dalis nuardyta įrengiant žvyro karjerą.

5. Padvarių k., Kretingos sen., Kretingos r. Kaimo žemėse yra 2 grupės akmenų krūsnų ir aptvarų.

Pirmoji grupė buvo 0,25 km į R nuo Akmenos kairiojo kranto, tarp jos intako Burkštyno (Dirsupio, Žemupio) ir Kretingos–Šiaulių geležinkelio linijos. Seniau tai buvo Kretingos dvaro palivarko ganyklos, kurias tarpukariu išdalijo naujakuriams. Senieji žemdirbystės laukai plytėjo apie 20 ha plote, kuriame buvo 200–300 krūsnų, o tarp jų pasitaikė ir pylimų. Krūsnų skersmuo – 3–7 m, pylimų ilgis – 30–100 m, plotis – iki 4 m. Apie pusę šio ploto iki 1939 m. buvo paversta dirbamais laukais, o akmenys panaudoti statyboms. Iš kito ploto, kuris priklausė naujakuriams Pranui Martinkui, Monikai Padrožtienei ir Petronėlei Kniukštienei, taip pat intensyviai buvo renkami akmenys. 1939 m. senuosius laukus žvalgė P. Baleniūnas. 1940 m. I. Jablonskis apmatavo apie 160x220 m dydžio ardomų laukų plotą, buvusį arčiau geležinkelio. Čia buvo tarpusavyje besijungiančių aptvarų sistema su 49 krūsnimis. Vėliau ši teritorija buvo paversta ariamu lauku. Iki šių dienų išliko tik ŠV šios grupės dalis, esanti 125 m į P nuo Burkštyno upelio. Ji apaugusi mišku ir apima apie 4,5 ha plotą. Šioje senųjų laukų dalyje išlikę tarpusavyje besijungiantys akmenų aptvarai bei 19 akmenų krūsnų. Šią „laukų“ dalį 2002 m. pavasarį apmatavo Vilniaus ir Tartu universitetų bei KM archeologinės ekspedicijos.

Antroji grupė yra 0,5 km į V nuo pirmosios, dešiniajame Akmenos krante, jos terasoje ir aukštumoje. Ji tęsiasi nuo upės iki Kretingos–Darbėnų kelio. PR jos plote yra Padvarių pilkapynas. Beveik visi aukštumoje buvę pylimai ir krūsnys sunaikinti. Išliko tik aukštumos pakraštyje, miškelyje į PR nuo pilkapių ir terasoje į Š nuo pilkapyno esantys pylimai. Jie pastebėti 2002 m. pavasarį Vilniaus ir Tartu universitetų bei KM žvalgomosios ekspedicijos metu.

Žvalgomosios ekspedicijos metu apžiūrėti pilkapiai, esantys dešiniajame Akmenos upės krante. Į Š ir PR nuo jų yra senieji žemdirbystės laukai. Pirmieji akmenų pylimai pastebėti apie 20 m į PR nuo pirmojo pilkapio. Šis pylimas eina beveik Š–P kryptimi. Jis suplokštėjęs, matosi pavieniai akmenys. Pylimo ilgis – 5–6 m, plotis – apie 2 m, aukštis – apie 0,2 m. Nuo jo į P yra dar 3 pylimai, orientuoti R–V kryptimi. Jie taip pat labai suplokštėję, matosi tik pavieniai akmenys. Šie pylimai – nuo 25 iki 100 m ilgio, apie 2–3 m pločio ir 0,1–0,3 m aukščio. Atstumai tarp atskirų pylimų – 4–15 m. Apie 15 m į Š nuo paskutinio pilkapio, miškelio pakraštyje yra dar vienas Š–P kryptimi orientuotas pylimas, kurio ilgis yra daugiau nei 160 m. Pylime matomi įvairaus dydžio akmenys.

6. Pajuodupių k., Kretingos sen., Kretingos r. Akmenos ir Pilsupio upių dešiniajame krante, apie 0,4 km į VŠV nuo Kurmaičių piliakalnio, aukštumoje, apaugusioje mišku, buvo apžiūrėtas apie 1 m aukščio ir apie 20 m skersmens į pilkapi panašus paaukštėjimas. „Pilkapis“ apaugęs medžiais ir krūmais. Į Š nuo pilkapio yra akmenų pylimas, einantis beveik R–V kryptimi. Šio pylimo ilgis – apie 80 m, plotis – apie 2 m, aukštis – apie 0,2–0,5 m. Nuo šio pylimo į PV eina kitas 20 m akmenų pylimas. Sunku pasakyti, ar šie pylimai yra iš senųjų laukų, ar supilti kitais tikslais.

7. Senkų k., Kretingos sen., Kretingos r. 1,5 km į ŠR nuo Kretingos–Rūdaičių kelio tilto per Tenžę, 0,55 km į V nuo Ankštakių–Tarvydų kelio, 0,2 km į R nuo Tenžės kairiojo kranto yra Senkų kapinynas. Tyrinėdamas jį 1986 m. I. Jablonskis aptiko akmenų krūsnį. Manoma, kad anksčiau šioje teritorijoje buvo ir daugiau krūsnų, kurios sovietmečio melioracijos buvo sunaikintos.

Žvalgamosios ekspedicijos metu buvo apžiūrėta kapinyno teritorijoje esanti akmenų krūsnis. Šios krūsnies Š dalį 1986 m. tyrinėjo I. Jablonskis. Ji yra PR miško pakraštyje, kalvelėje, kapinyno teritorijoje. ŠV miško pakraštyje, kapinyne aptiktas apie 5–6 m skersmens, apie 1 m aukščio paaukštėjimas, primenantis pilkapį.

Apie 200 m į Š nuo kapinyno, už upelio, kairiajame Tenžės upės krante, į R nuo jos buvo surastas piliakalnis, kuris nėra paminėtas jokioje archeologinėje literatūroje. Piliakalnis yra PV miško dalyje, jo teritorija apaugusi medžiais ir krūmais. Piliakalnio aikštelė orientuota PV–ŠR kryptimi, jos ilgis šia kryptimi – apie 30 m, plotis centrinėje dalyje R–V kryptimi – apie 5 m. P aikštelės galė jos plotis yra apie 20 m. V piliakalnio šlaitas gana status – apie 20 m aukščio, o P – kiek nuolaidesnis. R piliakalnio dalis yra stipriai nukasta įrengiant žvyro-smėlio karjerą. Šiuo metu karjeras, matyt, neeksploatuojamas. Į ŠR nuo piliakalnio aikštelės yra pylimas, kurio plotis – apie 15 m, ilgis – apie 2–4 m. Pjūvyje matosi kelios vidutinio dydžio ir stambių akmenų eilės, taip pat degėšiai.

Piliakalnį būtina įtraukti į Archeologinių vertybių sąrašą ir skubiai imtis priemonių stabdant stipriai apardyto R šlaito slinkimą.

Apie 200 m į ŠR ir R nuo piliakalnio yra kalva, apaugusi medžiais ir krūmais. Joje buvo surasti jokioje archeologinėje literatūroje nefiksiuoti senieji žemdirbystės laukai. P ir R kalvos šlaitas yra gana status. Apačioje jo teka nedidelis upeliukas. Aprašomos kalvos pakraštyje yra akmenų pylimas, einantis ŠR–PV kryptimi visu šlaito pakraščiu. Pylimo aukštis – iki 0,5 m, plotis – 2–3 m. Jis yra apardytas, vietomis suplokštėjęs. Nuo šio pylimo atsišakoja dar keli (?) atskiri akmenų pylimai, einantys beveik R–V kryptimi, orientuoti į Tenžės upės pusę. Galbūt jų

yra ir daugiau. Pylimai – apie 0,2 m aukščio ir apie 2–3 m pločio. Atstumas tarp atskirų aptvarų – apie 30 m.

Taigi Senkų kaime esantį kompleksinį objektą sudaro laidojimo paminklai (pilkapis? ir kapinynas), piliakalniai ir senieji laukai.

8. Tintelių k., Kretingos sen., Kretingos r. Kaime yra 2 akmenų krūsnių ir aptvarų grupės. 1939 m. rugsėjo 12 d. Tintelių krūsnis žvalgė P. Baleniūnas.

Pirmoji grupė yra 1,25 km į R nuo Akmenos upės ir 0,4 km į ŠV nuo jos intako – Burkštyno (Dirsupio, Žemupio) upelio, miškelyje. ŠV šio miškelių dalyje koncentruojasi krūsny. Žvalgymų metu buvo užfiksuota apie 15 akmenų krūsnių. Jų gali būti ir daugiau. Krūsnys daugiausia buvo sukrautos prie didelių lauko akmenų. Dalis krūsnių suplokštėje, pasidengę miškožemio sluoksniu. Jos – apie 2–3 m skersmens, apie 0,1–0,3 m aukščio. Šiame miškelyje taip pat aptikta ir pylimų. Dalis jų suplokštėje, matosi tik didesni akmenys, ant kai kurių iš jų auga didžiuliai seni ažuolai. Pylimų ilgis – nuo 10 iki 270 m, plotis – apie 2–3 m, aukštis – apie 0,2–0,3 m. Prie pagrindinio apie 270 m ilgio pylimo, orientuoto ŠR–PV kryptimi, prijungti mažesni apie 20 m ilgio ir pan. pylimai. Jungdamiesi tarpusavyje akmenų pylimai sudaro aptvarus.

Antroji grupė yra apie 0,8 km į PV nuo pirmosios, ties Akmenos ir Burkštyno santaka.

Ekspedicijos metu ganyklų teritorijoje akmenų krūsnių ar pylimų nerasta. Buvo patikrintas šalia esantis lapuočių medžių miškelis. Jis yra į Š nuo Burkštyno upelio ir ganyklų. PV miško dalyje buvo aptikta keletas akmenų krūsnių. Jos suplokštėje, pasidengę storu miškožemio sluoksniu, kai kurios sunkiai matomos. Krūsnių aukštis – apie 10–20 cm, skersmuo – apie 2–3 m.

9. Tūbausių k., Kretingos sen., Kretingos r. Į R nuo kelio Kretinga–Darbėnai, 0,4 km į P nuo Tūbausių–Tarvydų kelio, Juodupio dešiniajame krante, prieš karą buvusiose bendrose kaimo ganyklose buvo akmenų aptvarų ir krūšnių. Ganyklas tarpukariu išdalijus naujakuriams, aptvarai ir krūsnys buvo ardomi, o akmenys suvežti į didžiules krūvas, kurios tebėra ir šiandien, kadangi kolūkių laikais dėl didelio dirvos akmeningumo šie laukai buvo užsodinti mišku. Žvalgomosios ekspedicijos metu krūsnys ir pylimai surasti į Š ir ŠR nuo kapinyno su akmenų vainikais. Senųjų žemdirbystės laukų objektai daugiausia koncentruojasi R miško pakraštyje. Didelė jų dalis yra stipriai apnaikinti; ant senų akmenų aptvarų suversti akmenys, iškasti grioviai, duobės ir pan. Akmenų aptvarų-pylimų ilgis – nuo 5 iki 250 m, plotis – apie 2–3 m, aukštis – 0,2–0,5 m. Žvalgant vietovę buvo aptikta ir keletas neapardytų akmenų krūšnių. Jų aukštis – apie 0,3–0,5 m, skersmuo – apie 2,5–5 m. Tūbausiuose taip pat surasta senųjų laukų, kuriuos įrengiant suformuotos terasos.

10. Voveraičių k., Kretingos sen., Kretingos r. Apie 1,1 km į Š–ŠR nuo Voveraičių–Šukės kelio tilto per Pilsupį, 0,7 km į ŠR nuo senųjų kaimo kapinių, Pilsupio kairiojo kranto aukštumoje, apaugusioje pušynėliu, yra senieji laukai. 1939 m. rugsėjo 11 d. krūsnis žvalgė P. Baleniūnas. Miškelių teritorija – apie 150x150 m. 1959 m. J. Mickevičius pušynėlio R dalyje aptiko per 10 krūšnių, kurių skersmuo siekė 4–5 m, todėl ši teritorija, apimanti 0,46 ha, 1972 m. buvo įrašyta į kultūros paminklų sąrašą kaip Voveraičių pilkapiai, vadinami Akmenų krūsnimis. 1982 m. ji kartografuota, o 1983 m. birželio 14 d. Kretingos r. tarybos vykdomojo komiteto sprendimu Nr. 156/19 išimta iš žemės naudmenų ir perduota saugoti Kurmaičių

apylinkės (dabar – Kretingos r.) savivaldybei kaip Voveraičių kaimo antrosios kapinės. 1984 m. iš kultūros paminklų sąrašo krūsnys išbrauktas kaip ne archeologijos objektas. Akmenų krūšnių seniau būta daugiau. Žemės savininkas Stepas Pabrėža, 1938 m. įsisavindamas žemę aplink pušynėlį, nemažai jų nuardė. Jas ardydamas rasdavo anglių, pelenų, keramikos šukių. Žvalgomosios ekspedicijos metu miškelyje buvo aptikta apie 10 akmenų krūšnių. Jos labai suplokštėję, dalis jų sunkiai matomos. Krūšnių skersmuo – apie 2–3 m, aukštis – apie 0,1–0,2 m. ŠV miško pakraščiu eina apie 100 m ilgio akmenų pylimas, kurio plotis – apie 2,5–3 m, aukštis – apie 0,2 m.

11. Naujūkų k., Mosėdžio sen., Skuodo r. 0,4 km į P nuo Mosėdžio miestelio, 0,2 km į R nuo Mosėdžio–Šauklių kelio, Bartuvos upės (Mosėdžio tvenkinio) kairiajame krante, apie 2 ha plote, miške išliko keletas apardytų akmenų pylimų ir krūšnių. 1939 m. rugsėjo 14 d. šią vietovę žvalgė P. Baleniūnas. Žvalgomosios ekspedicijos metu ši vietovė buvo apžiūreta. Senieji žemdirbystės laukai surasti aukštumoje, nedideliame lapuočiais medžiais ir krūmais apaugusiam miškelyje. Miškelis nėra tankus, todėl akmenų krūsnys ir pylimai-aptvarai yra gerai matomi. Aukštuma apjuosta akmenų pylimu, kuris prasidėjo apie 2–3 m į V nuo Mosėdžio tvenkinio. Nuo šio pylimo atsišakoja dar du ar daugiau pylimų. Jie visi orientuoti Š–P kryptimi. Pylimai jungiasi tarpusavyje ir sudaro atskirus laukus. Jie yra suplokštėję, apie 2 m pločio ir apie 0,2 m aukščio. Įvairiose aukštumos dalyse buvo surasta ir apie 15 akmenų krūšnių. Jos daugiausia buvo apie 2–3 m skersmens ir apie 0,2–0,3 m aukščio. Miško R dalyje, žemesnėje vietoje, taip pat buvo aptikta akmenų krūšnių ir pylimų-aptvarų.

12. Palaukės k., Mosėdžio sen., Skuodo r. Apie 1,2 km į ŠR nuo Mosėdžio miestelio centro, abipus kelio Mosėdis–

Palaukė, akmeningose kaimo žemėse, kuriose seniau buvo bendrosios ganyklos, buvo akmenų krūsnų ir aptvarų. Jie buvo ardomi prieškario ir pokario metais. 1939 m. rugsėjo 14 d. šią vietovę žvalgė P. Baleniūnas. Ekspedicijos metu bandyta ieškoti šių senųjų laukų, tačiau jų surasti nepavyko. Dėl blogų oro sąlygų ši vietovė pakankamai nebuvo apžiūrėta, todėl galimas dalykas, kad minėti objektai dar visiškai nesunaikinti.

13. Šauklių k., Mosėdžio sen., Skuodo r. Šauklių k., į R nuo kelio į Mosėdį, tarp kelio ir Aiškūno upelio esančiame miškelyje išlikę akmenų aptvarų ir krūsnų. Jų teritorijos P dalyje yra akmuo su dubeniu (AR-967). Šiame objekte dominuoja akmenų pylimai. Jame, kaip ir kai kuriuose kituose senuosiuose laukuose, yra vienas pagrindinis pylimas, nuo kurio buvo krauti kiti pylimai. Miško vidurinėje dalyje buvo aptikta akmenų krūsnų. Jos daugiausia sukrautos prie didelių akmenų. Krūsnų skersmuo – 3–6 m, aukštis – apie 0,3 m.

14. Šilalės k., Mosėdžio sen., Skuodo r. Į V nuo kelio Skuodas–Plungė, į R nuo Šakalės upelio, miške išliko akmenų krūsnų ir tarpusavyje besijungiančių aptvarų. Miško V dalyje, žemesnėje vietoje yra du akmenys su dubenimis ir penktasis pagal dydį Lietuvoje akmuo. Akmenų aptvarai ir krūsnys pastebėti 2001 m. Vilniaus ir Tartu universitetų bei KM žvalgomosios ekspedicijos metu. Į ŠR nuo akmens su dubeniu aptikta apie 20 akmenų krūsnų, dalis kurių jau apardytos. Krūsnys išsidėstę daugiausia netoli viena kitos. Jos – apie 2–3 m skersmens ir apie 0,2 m aukščio. R miško pakraštyje, apie 100 m į V nuo kelio Plungė–Skuodas išlikęs ilgas akmenų pylimas, einantis Š–P kryptimi, lygiagrečiai keliui. Apie 200 m pylimo atkarpa orientuota Š–P kryptimi. Po to pylimas pasisuka į R, link kelio ir toliau tęsiasi dar apie 100 m. Pylimo plotis – apie 2–3 m,

aukštis – apie 0,5 m. Prie šio pagrindinio pylimo yra prijungti mažesni, orientuoti R–V kryptimi. Jie yra žemesni, suplokštėję, akmenys paviršiuje ne visur matomi.

15. Tauzų k., Mosėdžio sen., Skuodo r. Apie 0,4 km į R nuo kelio Skuodas–Plungė, aukštumėlėje, apaugusioje mišku, yra kaimo kapinaitės, apjuostos akmenų pylimu. Centrinėje jų dalyje yra apie 1,5–2 m aukščio ir apie 20 m skersmens paaukštėjimas, primenantis pilkapį. Šio kaimo buvusiose bendrose ganyklose, apie 35 ha plote buvo keletas akmenų krūsnų grupių. Krūsnys nedidelės, apie 1,5–2,5 m skersmens. Jas 1938 m. išaiškino, tyrinėjo ir apmatavo I. Jablonskis. Šiame plote jis pažymėjo apie 100 akmenų krūsnų. 1939 m. Tauzų bendrosiose ganyklose P. Baleniūnas ištyrė 4 akmenų krūsnis. 1948 m. vieną akmenų krūsnį ištyrė P. Kulikauskas. Didžioji dalis krūsnų suardyta išdalijus žemes ūkininkams ir kolūkio laikais, plečiant dirbamos žemės plotus. Saugojimui buvo paliktas apie 1 ha plotas, kuris sovietmečiu įtrauktas į kultūros paminklų sąrašą kaip Tauzų kaimo pilkapiai (AV-1149). Žvalgomosios ekspedicijos metu dėl nepalankių oro sąlygų senieji žemdirbystės laukai nebuvo surasti ir apžiūrėti.

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF ANCIENT AGRICULTURAL FIELDS IN KRETINGA DISTRICT AND SKUODAS DISTRICT

In 2002 VU surveyed the hypothetical locations of ancient agricultural fields in the Kretinga and Skuodas district. 15 locations were surveyed. Fields related with ancient agriculture were detected in Erlėnai, Kluonaliai, Kurmaičiai, Padvariai, Senkai, Tinteliai, Tūbausiai, Voveraičiai villages (Kretinga district) and in Naujukai, Šaukliai and Šilalė villages (Skuodas district).